

Nagy Melánia

doktorandusz (PTE ÁJK), Büntetőjogi Tanszék

Radikalizáció az online térben

„Ne rólunk, hanem tőlünk hallj!”

ISIS¹

I. Bevezetés:

Az elmúlt évek eseményei egyértelműen sokkolták a társadalmat. Egy új típusa jelent meg a terrorizmusnak, melynek áldozati köre az egész világra kiterjed. A támadások kiszámíthatatlansága, a véletlenszerű áldozati csoportok sokasága képezte azt a félelemfaktort, amelynek legyőzésére az országok biztonságpolitikai szekcióinak vállalkozniuk kellett. Feladatuk nagyon összetett, mert az elkövetők felderítése, nyomon követése sokszor szinte lehetetlen. Mégis mitől lett ilyen nagy létszámmal bíró a Közel-Kelet terrorszervezete az Iszlám Állam? Melyek azok az eszközök, amelyek segítségével szolgálnak egy terrorszervezet toborzása során?

II. A terrorizmus fogalma:

A terror főnév jelentése latinul ijedséget, rémületet fejez ki. Ezzel összecseng Bruce Schneier amerikai biztonsági szakértői véleménye is, aki szerint, „[...] a terrorizmus valódi lényege nem maga a cselekmény, hanem az arra adott reakció.”²

A legalapvetőbb kérdés, hogy a terrorizmus bűncselekményeknek tekinthető-e? George P. Fletcher szerint a terrorcselekmény, illetve a terrorizmus jogi megfogalmazása lehetetlen.³ E véleménnyel nincs egyedül, hiszen köztudott, hogy a terrorizmus egységes fogalma mind a mai napig nem született meg. *„Idáig egyetlen terrorista csoport sem tette meg azt a szívességet, hogy definiálja magát”*⁴ Nagyszerű megfogalmazás Máramarosi Zoltán és Szűcs László állítása és kétségkívül igaz. Számos meghatározás, definíció alakult, ki de ezek minden szakterületen más és más fogalmi elemekből épülnek fel.

---

¹ *Michael Weiss- Hassan Hassan: Az Iszlám Állam, a terror hadserege belülről.* HVG Kiadó, Budapest, 2015. 202. o.

² *Schneier Bruce: Schneier a biztonságról.* HVG Kiadó, Budapest, 2010. 14. o. idézi: Pataki Márta-Kelemen Roland. Terrorizmus 2.0. Diskurzus 2013/1. sz. 4. o.

<http://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2013/k/pataki-kelemen.pdf> (2017.11.30)

³ *Fletcher, George P.: The Indefinable Concept of Terrorism,* Abstract <http://jicj.oxfordjournals.org/content/4/5/894.abstract> (2018. március 3.) idézi: *Csányi Csaba: Terrorizmus és emberi jogok* <http://ujbtk.hu/csanyi-csaba-terrorizmus-es-az-emberi-jogok/>

⁴ *Máramarosi Zoltán-Szűcs László: A terrorizmus kihívásai.* Rendészeti Szemle 1992/5. sz. 21. o.

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése szerint a terrorista cselekmények körébe azok tartoznak: „...amelyek elkövetése során személyek, illetőleg csoportok erőszakot alkalmaznak, vagy erőszak alkalmazásával fenyegetnek meg valamely országot, annak intézményeit, egész lakosságát vagy közülük csupán egyeseket szeparatista törekvések, szélsőséges ideológiai felfogások, fanatizmus vagy irracionális és szubjektív tényezők által vezérelve abból a célból, hogy a terror légkörét teremtsék meg a hatóságok, meghatározott egyének vagy társadalmi csoportok, illetőleg az egész közösség körében ” [1426 (1999) számú ajánlás].⁵

Az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsának terrorizmus elleni küzdelemről szóló irányelve is eltérő tartalmú fogalmat használ: „A terrorcselekmények jelentik az Unió alapját képező egyetemes értékek – az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok – egyik legsúlyosabb megsértését. A terrorcselekmények jelentik a demokrácia és a jogállamiság elleni egyik legsúlyosabb támadást is; ezek a tagállamok által közösen vallott elvek, amelyeken az Unió alapul.”⁶

A katonai megközelítése a terrorizmusnak, melyet a NATO fogalmazott meg, a következőképpen hangzik: „a terrorizmus erő vagy erőszak személyek vagy vagyontárgyak elleni törvénytelen alkalmazása, illetve azzal való fenyegetés abból a célból, hogy kormányokat vagy társadalmakat befolyásoljanak, vagy félemlítsenek meg valamilyen politikai, vallási vagy ideológiai cél elérése érdekében.”⁷

Bartók Róbert álláspontja szerint, három részterület (politikatudományi, (büntető/nemzetközi) jogi, valamint egy kriminológiai) által meghatározott terrorizmus fogalom „szimbiotikus” kapcsolatának a felismerése vezethet el oda, hogy hatékonyan tudjunk küzdeni a világ valamennyi terrorszervezetével szemben.

Politikatudományi meghatározás: „politikatudományi értelemben a terrorizmus egy olyan társadalmi jelenség, mely a szándékos és módszeres erőszak eszközül használásával olyan merényletek elkövetésére vállalkozik, illetve olyan merényletek elkövetésével fenyeget, melyek alkalmasak lehetnek arra, hogy a terrorszervezetek társadalmi-politikai céljaikkal adekvát politikai döntések meghozatalához vezessenek.” Az iszlám vallás jellemzői e téma tekintetében kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Véleményem szerint a vallás tanai nélkül, érthetetlen a terrorszervezet működése ugyanis az ideológiai alapot nem más adja, mint a vallási

---

⁵ Korinek László: Terrorizmus. Belügyi szemle 2015/7-8. sz.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541> (2018.05.01.)

⁷ Vass György: Egységes meghatározás a terrorizmusra. Hadtudományi Szemle 2009/4. sz. 11. o.

felfogás. A magyar büntetőjog alapján terrorizmus alatt a következőt értjük: „mindazon személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó, vagy fegyverrel kapcsolatos büntetendő cselekmény, amit a terroristák a Btk. 261.§ (1) a)-c) pontjaiban megjelölt társadalmi-politikai céljaik elérése érdekében hajtanak végre.”

Kriminológiai értelemben a terrorizmus egy olyan jellemzően államon belüli, illetve államhatáron átnyúló (transznacionális) társadalmi jelenség, amely a civil szférába tartozó személyek, vagy jelentős értékű javak ellen intézett célzott jogtalan támadással kívánja megvalósítani ideológiai bázisát adó azon társadalmi-politikai célkitűzéseit, melyek egyébként a szervezet valamennyi tagja által alkalmazott erőszak legitimációjául szolgálnak, és amelyet a láthatatlanság, a változatosság, a váratlanság, valamint a nagyfokú mobilitás és a kiváló reprodukációs készség kriminológiai ismertetőjegyei jellemeznek.⁸

A sokféle fogalmi próbálkozásnak azonban, megállapítható 4 fő eleme, amelyet minden definíció alapul vesz:

- „- nem állami szintű szereplők hajtják végre;
- fegyvertelen polgárok képezik a célpontot;
- politikai célok érdekében alkalmazott;
- erőszakos cselekmény”⁹

III. A terrorizmus tipológiája:

A terrorizmus tipológiája számos tényező alapján más és más lehet. Megkülönböztethetjük többek között:

- az etnikai-faji-vallási terrorizmust,
- a biológiai terrorizmust,
- a cyberterrorizmust,
- a környezeti, azaz öko-terrorizmust¹⁰

A témánk szempontjából a vallási terrorizmus, illetve a cyberterrorizmus releváns, ezért ezek jellemzőit részletezem.

A kiberterrorizmus egy új jelenség, és hasonlóan a terrorizmus alapfogalmához ennek sincs még mindig konkrét meghatározása. A kiber vagy cyberterrorizmus fogalom megalkotója Barry C. Collin, aki rámutatott arra, hogy a fizikai és a virtuális világok természetüknél fogva

---

⁸ Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. UNIVERSITAS-GYŐR, Győr, 2011. 55. o.

⁹ Béres János: A nők és az öngyilkos-terrorizmus. Felderítő Szemle, Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal, Budapest, 2007/3. sz. 15. o.

¹⁰ Korinek László: i.m. 17-19. o.

egymástól eltérő világok, és a cyberterrorizmust e két világ konvergenciájaként határozta meg.¹¹

Számos előnnyel is járhat, ha egy terrorista számára, ha a kibernetet használja, ugyanis (könnyebben) fenntarthatja névtelenségét, könnyedén kapcsolatba léphet csoportja többi tagjával (e-mailben, titkosított üzenetküldő-alkalmazásokkal stb.), A propaganda hatékonysága még nagyobb lehet, tagokat könnyebben és hatékonyabban toborozhat emellett a cyber-támadások használata végül olcsóbb, mint az öngyilkos merényletek alkalmazása.¹²

Elkövetői a hackerek. „Az elnevezés az 50-es évekből származik, a MIT nagygépeket programozó végzős diákok és szakemberek kezdték magukra alkalmazni ezt a kifejezést, mégpedig azért, mert az akkori gépek korlátaival találkozva (nagyon kevés memória volt a számítógépekben akkoriban), megpróbálták minél kisebbre „összenyomni” a programokat és az operációs rendszereket, tehát belenyúltak a programokba, rendszerekbe, illetve átírták azokat.” A napjainkban aktívan működő hackerekre, már nem lehet egy általánosan megfogalmazott fogalmat használni. Több típusuk is kialakult: valódi-hacker, dark-hacker, light-hacker, wannabe-hacker, drifter és a troll.¹³

A vallási terrorizmus szinonimája az iszlám terrorizmus. A problémák azzal a megállapítással kezdődnek, hogy egyes szerzők szerint a terrorizmus szót nem lenne szabad használni egy világvallás nevével jelzős szerkezetben, mert azonosítja az iszlám vallás mintegy másfél milliárd követőjét egyetlen ideológiával, és az ahhoz rendelt eszközzel, ami jelen esetben nem más, mint a fegyveres harc.¹⁴

David C. Rapoport szerint, aki a terrorizmus négy hullámára vonatkozó elmélet alapítója, "Az iszlám a legfontosabb vallás, és bizonyos szempontból különös figyelmet érdemel, de emlékeznünk kell arra, hogy más vallási közösségek is termelnek terroristákat.¹⁵ Ebben az esetben ki kell emelni a Srí Lankán működő Tamil Tigrisek (LTTE) nevű terrorcsoportot, melyben a hívők, döntő többsége, hindu valláshoz tartozik. Az öngyilkos merényletek magas száma kapcsolható a terrorszervezethez, fanatikusai megközelítőleg 240 robbantást követtek el.

---

¹¹ Barry C. Collin: The Future of CyberTerrorism: Where the Physical and virtual Worlds Converge, 11th Annual International Symposium on Criminal Justice Issues, 1997. p. 15-18. o.

¹² Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kibernetizmus. [The types of terrorism and the cyberterrorism]. In: Rab Virág (Szerk.): XII. Országos Grastyán Konferencia előadásai. PTE Grastyán Endre Szakkollégiuma, Pécs, 2014. p. 292. o.

¹³ Pataki Márta-Kelemen Roland. Terrorizmus 2.0. Diskurzus 2013/1. sz. 8. o.

<http://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2013/k/pataki-kelemen.pdf> (2017.11.30)

¹⁴ Kőhalmi László: Gondolatok a vallási terrorizmus ürügyén. Belügyi szemle 2015/7-8. sz. 52-71. o.

¹⁵ David C. Rapoport, The Four Waves of Rebel Terror and September 11, Anthropoetics 8, no. 1 (Spring / Summer 2002)

Ráadásul, a derékra szerelhető öngyilkos öv is a terrorista szervezet fejlesztése.¹⁶ Manapság a vallási terrorizmus az európai biztonságpolitika leggyakoribb problémája. Ennek az oknak a fő gyökere a vallás szélsőséges értelmezése. Az extrémisták az iszlám vallásban, akik nem teljes egészében értelmezik a vallási forrást, hanem kiragadnak egy-egy vallási tételt, és saját nézeteik szerint értelmezik.¹⁷ Mark Juergensmeyer tézise azt fejezi ki, hogy: a vallási terrorizmus a modern korszak észlelési válságának kifejeződése és reakciója. A vallási indíttatású terrorizmus az 1980-as években előtérbe került, és rendkívüli brutális és látszólag irracionális motivációk és célok jellemzik.¹⁸

„Az iszlám terrorizmus” egy nagyon szélsőséges megfogalmazás, ugyanis egy meghatározott nézetet vallók lesznek csak, azok az iszlám valláson belül, akik a szent háború folytatását látják megváltásnak a hitetlenekkel szemben. Mégis mely vallás hívői képesek ilyen nagyfokú torzulásra?

IV. Az iszlám vallás alapjai:

Az iszlám szó szerinti jelentése: béke, alávetés, megadás. Az iszlám legalapvetőbb tana szerint az emberi lét értelme nem más, mint, hogy az ember elismeri Istent, mint az egész világmindenség megalkotóját és mindennek Urát, ami őt körülveszi. Ezek elismeréséből kiindulva nem törekszik másra, mint, hogy Isten tetszését elnyerje. A legfontosabb eleme a vallásnak a tauhid vagyis az egyistenhit. Egy az Isten Allah és Mohamed az ő prófétája. A kereszténység után a második legnagyobb lélekszámú hívővel rendelkező világvallás. Követői 1,6 milliárd főre tehetőek.¹⁹

Négy fő forrásra épül fel a vallás. Ezek közül a legjelentősebb a Korán és az ahhoz kapcsolódó hagyományok, vagyis a Szunna, ezek mellett jelen van még a konszenzus (idzsmá) és a véleményalkotás, okfejtés (raj). A források közül az első és legfontosabb a Korán. A hívők szerint ez nem más, mint Allah utolsó kinyilatkoztatása, az iszlám törvényeinek és tanításainak alapja. A Korán foglalkozik a hittel, az erkölccsel, az emberi történelemmel, Isten imádatával, a tudással, a bölcsességgel, Isten és az emberek közötti viszonytal. Átfogó tanítás, amelyre egészséges társadalmi igazságosság, gazdasági, politikai, törvényhozói, jogtudományi, törvényi és nemzetközi viszonyok építhetők. Ez alapján megállapítható, hogy bár az iszlám egyik

---

¹⁶ *Kecskés Tímea*: A nők, mint öngyilkos merénylők, *Nemzet és biztonság* 2009/4. sz. 26. o.

¹⁷ *Kőhalmi László*: i.m. 68.o.

¹⁸ *Mark Juergensmeyer*, “Understanding the New Terrorism,” *Current History*, Vol. 99, No. 636 (2000), pp. 158-163. o.

¹⁹ *Szalontai Gábor*: Az Iszlám radikalizmus Európában és nemzetbiztonsági kihívásai. *Felderítő Szemle* XIV/2. sz. 75. o.

legfontosabb oldala a vallás, azon jóval túlmutat, hiszen a muszlim személy teljes életére kihat. Szabályozza az etikai normákat, de a hívők gazdasági és társadalmi életben betöltött szerepére is kihat. Az iszlám vallás másodlagos forrásai közé tartoznak a hagyományok, amely a hadisz és a szunna. Nagyon jelentős mértékben változtak a hívők közössége és sokszor a Korán nem tudott választ adni a felmerülő kérdésekre. Ezeknek a vitás kérdéseknek a feloldására jelentettek megoldást Mohamed közlései, nyilatkozatai (hadisz), valamint Mohamed és a közvetlen kíséretének szokásai, gyakorlatai (szunna).²⁰

V. Az Iszlám Állam média- és propaganda tevékenysége

Ahhoz, hogy egy szervezet fenn tudja tartani a létszámát, sőt bővíteni tudja a híveinek számát mindenképp különféle forrásokon keresztül terjesztenie kell hittételeit. Az Iszlám Állam a XXI. század telekommunikációs vívmányait rendkívül hatékony módon fordította az előnyére és így a világ bármely pontjára el tudja juttatni a propaganda tevékenységét. Ennek az előnynek azonban vannak biztonsági kockázatai a terrorszervezetek oldaláról is, hiszen a működésük szempontjából lényeges, hogy már a beszerzés időszakában kiszűrjék a mentálisan alkalmatlan, a csoport számára megbízhatatlan leendő új tagokat és támogatókat. Előfordult, ugyanis, hogy különböző titkos szolgálatok a célpontok felderítése érdekében fedett nyomozókat küldtek a terrorista sejtek közé.²¹

Ennek értelmében, hogy biztosan kiszűrjék a gyanús elemeket meghatározott feltételeknek kell megfelelnie azoknak, akik csatlakozni szeretnének a terrorszervezethez

A fent említett feltételek a következők:

„- motiváltság a szervezet (politikai, ideológiai, vallási, etnikai, stb.) céljait illetően;

- a szervezeti felépítés,
- az alá- és fölrendeltségi viszonyok maradéktalan elfogadása;
- a családi, baráti kötelek,
- egyéni érdekek alárendelése a szervezet érdekeinek;
- a szigorú konspirációs szabályok elfogadása;
- azonosulás a csoport tevékenységével és taktikájával "²²

Bruce Hoffmann kutatásai alapján, megállapítható, hogy azok a szervezetek maradnak hosszú éveig működőképesek, amelyeknél a kohéziós erő tartósan magas tud maradni. A

---

²⁰ Szalontai Gábor: i.m. 75. o.

²¹ Rex A. Hudson: The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes a Terrorist and Why? Report Prepared under an Interagency Agreement by the Federal Research Division, Library of Congress, Washington, D.C., 1999. http://www.loc.gov/tr/ffd/pdf-files/Soc_Psych_of_Terrorism.pdf

²² Horváth L. Attila: A terrorista csoportok toborzásáról. Belügyi szemle 2015/7-8. sz. 108. o.

történelemből példaként említést érdemel a baszk ETA és az észak-írországi IRA terrorszervezet, a Hezbollah, a Hamasz, az al-Kaida valamint az Iszlám Állam is.²³

A terrorszervezetek propaganda tevékenysége nem a telekommunikációs eszközök megjelenésével kezdődött, régen is próbálták kihasználni a rendelkezési eszközöket az ideológiájuk terjesztéséhez, ilyenek voltak a falfirkák, rölapok. Az internet adta lehetőségek jelentősen megkönnyítik az információ áramlását, de nem szabad megfeledkeznünk a menekülttáborokról, börtönökről, ahol továbbra is a személyes meggyőzésnek és a kapcsolattartásnak lehet döntő jelentősége. A toborzási eszközök tehát nem átalakultak, hanem inkább bővültek.

Mindenesetre az Iszlám Állam nem csak katonai tevékenységében, hanem online kommunikáció terén is felülmúlja a többi szélsőséges csoportosulást. Legegyszerűbb eszköz a közösségi oldalak használata a fiatalokkal való kapcsolatteremtés révén. Többek között a Facebookot, Twittert, Instagramot, használja fel, hogy elérje célközönségét. Szándékosan demoralizáló, megfélemlítő videókat készítenek, melyeket a hírközlő csatornák (BB, CNN) azonnal közvetítenek. E tevékenységgel elősegítik a propaganda tevékenységüket, illetve főcéljukat erősítik: a lakosság körében a pánik keltését.²⁴

Az Iszlám Állam terrorszervezet egyik legismertebb videója a „Szélil esz-szevárim”, avagy a „Kardok csengése” című toborzó videó. Megtalálható volt a Youtube-on is letöltése után más különböző forrásokon osztották meg újra. Ebben a rövid kis filmben hangoztatják a csoport tagjai, hogy mindenhol jelen vannak, és hogy utol érik az ellenségeiket. A szervezet egy olyan erős államnak titulálja magát, amely mindenkivel szemben megfogja teremteni a végső akarátát. A videóban egy ISIS harcos kijelenti: „Mindenkinek tisztában kell lennie azzal a ténnyel, hogy mi nem azok vagyunk, akiknek vélnék bennünket, vannak mérnökeink, orvosaink és kiváló médiaaktivistáink. Nem egy tanzim (szervezet) vagyunk, hanem állam!” Az elmondottakat azonban megcáfolja a valóság: „Shiraz Maher szerint: számos, Szíriába érkező külföldi dzsihádistá néhány nap vagy hét elteltével arról kezd panaszkodni, hogy sokat unatkozik. A propagandavideók túldramatizálják a valóságot.”²⁵

---

²³ Bruce Hoö'man: Inside Terrorism. Revised and expanded Edition. Columbia University Press, New York, 2006, p. 242. Idézi: ²³ Horváth L. Attila: A terrorista csoportok toborzásáról, Belügyi szemle 2015/7-8. sz. 108. o.

²⁴ Üveges András: Az Iszlám Állam háborúja és tevékenysége a kibertérbe. Felderítő szemle, XIV/4. sz. 131. o.

²⁵ Michael Weiss-Hassan Hassan: Az Iszlám Állam, a terror hadserege belülről. HVG Kiadó, Budapest, 2015.

Mindemellett az ISIS elvesztette az elfoglalt területének nagy részét, nincs már meg az a támogatottság sem, ami eddig jellemző volt a hívők köréből, sőt az ellenségeinek a száma emelkedett. Kérdés, hogy meddig fog fenyegetést jelenteni, egy haldokló terrorszervezet? ²⁶

VI. Összegzés:

A terrorizmus története hosszú múltra visszatekint, jelenlegi aktualitását az alapozza meg, hogy képes a megújulásra és mindig új formái alakulnak ki. Jelen esetben a cyberterrorizmus térnyerése hódít köszönhetően a technológia fejlődésének. Az informatikai előnyöket, remekül az előnyére tudta kovácsolni az Iszlám Állam nevű terrorszervezet is. Korábban is voltak az ISIS-hoz hasonló csoportok, de a különbség az információ felgyorsulásában rejlik. A világ másik végére is pillanatok alatt el tudja juttatni a hittételeit egy szervezet. A fenti fejezetekben összefoglaltak alátámasztják azt, hogy a terroristák csupán a valóságtól lényegesen eltérő retteget illúzió kialakítását célozták meg propaganda videóik készítése során, annak érdekében, hogy a terrorszervezet erejét fenntartsák, és még tovább növeljék. Ha jól végig gondoljuk, akkor látható, hogy egy rendkívül jól menedzselt XIX. századi gépezetről van szó, amely ugyan úgy eltúlzott reklámképpel éri el a célját, mint bármilyen más legális piaci termék. Ebben az esetben pedig, már megkérdőjelezhetetlen a média társadalom befolyásoló hatása.

---

²⁶ <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-defeat-syria-latest-iraq-2018-survive-a8107891.html>